Neda Pintarić
Eva Tibenská
Ewa Komorowska

Slični korijeni ornitonima i njihova pragmatična uporaba u odabranim slavenskim jezicima[1]

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
UDK 811.16'373.22:598.2

U članku se uspoređuju slični slavenski korijeni ornitonima u hrvatskom, poljskom, ruskom, staroslavenskom, slovačkom i češkom jeziku koji se radi preglednosti u navedenom nizu nalaze u tablici. Hrvatski naziv u zagradi sadrži latinski ornitonim. Tablica počinje s hiperonimom ptice. Cilj je rada usporedbom odabranih slavenskih jezika pokazati sličnost u korijenu ornitonima, što omogućuje bolje upamćivanje i učenje tih jezika te se stoga uz zajedničko podrijetlo i etimologiju pokazuje i frazeološka uporaba ornitonima kao sastavnice pragmema i pragmafrazema. Članak će biti iskorišten u budućoj knjizi slavenskih korijenskih univerzalija koja je zamišljena kao niz tematskih cjelina s tabelom zajedničkih osnovnih etimona i njihovim opisom u pragmatičnoj primjeni.

Ključne riječi: hrvatski, poljski, ruski, slovački, češki, staroslavenski (praslavenski) jezik, komparacija, rječotvorje, ornitonimi, pragmemi

[1] "This work has been fully supported by the Croatian Science Foundation under the project Comparative slavic linguocultural themes number 2131."

Uvod

U članku ćemo u oblicima ornitonima (ptica iz našega okružja s općeslavenskim nazivom) analizirati njihove slične korijene. Uspoređivat ćemo 5 slavenskih jezika sa staroslavenskim ili praslavenskim etimonima.

Polazišni će jezik bit hrvatski, zatim poljski i ruski jezik (za koje su Neda Pintarić i Ewa Komorowska pronalazile etimone u rječnicima tih jezika, navedenima u literaturi) te slovački i češki jezik koji je obradila koautorica Eva Tibenská. Staroslavenske lekseme pronašle smo u njemačko-staroslavenskom rječniku Sadnik i Aitzemüller. U radu ne spominjemo neslavenske nazive ptica koje ne žive u našim krajevima Srednje Europe, nego se uvoze kao kućni ljubimci i drže u krletkama (npr. *kanarinac, papiga, kakadu*) ili ih možemo vidjeti na filmu, u zoološkom vrtu i sl., usp. *kivi, pelikan, plamenac, pingvin* itd. Ne spominjemo ni *kormorana* koji živi u našim krajevima, ali ima neslavenski ornitonim.

Nakon tablice ornitonima navodit ćemo oblike kojima se opisuje njihovo glasanje te frazeme, usporedbe, uzrečice i poslovice u kojima su opisivani ornitonimi jedna od sastavnica. Za domaću perad naveli smo ženku, mužjaka i mladunče. U zagradu smo stavljali naziv koji danas ima drugačiji korijen od npr. ranijeg dijalektalnog oblika. U hrvatskome dijelu nakon slavenskog ornitonima navodimo i latinski naziv, a u jezicima gdje sličan korijen ima drugačija vrsta ptice, navodimo joj također latinski naziv. Ne ulazimo u biološku problematiku vrste, reda, roda ptica.

Korpus ornitonima u tablici

Korpus sadrži nazive ptica koje susrećemo u svom okružju, a imaju zajednički slavenski korijen. Ne uzimamo u obzir neslavenske ornitonime, bez obzira što neke ptice mogu živjeti u našoj sredini, npr. *kormoran*. Korpus čine ptice koje se mogu svrstati prema različitim kriterijima (pjevice; selice i stanarice; leteće i neleteće; grabljivice), no naš glavni kriterij u izboru korpusa njihov je korijen, što znači da se članak prvenstveno odnosi na rječotvorje. Etimologijski, frazeološki i pragmatički opis u trećem poglavlju služe za dodatnu obradu ornitonima kao sastavnica u odabranim slavenskim jezicima. Zato je središnja metodologija rada komparativna analiza, a sporedno se služimo i etimologijom koja pomaže u određivanju sličnosti i značenja ornitonimskoga korijena. Kad se radi o jednakim ornitonimima za različite ptice, latinski naziv u zagradama nalazi se osim uz hrvatski primjer i u onom jeziku u kojemu označuje drugačiju pticu

(usporedi npr. *gugutku*, polj. *synogarlica*, srodnu s grlicom koja nema jednaki korijen u poljskom jeziku).

Hrvatski jezik	Poljski jezik	Ruski jezik	Staroslaven. jezik (*psl.)	Slovački jezik	Češki jezik
ptice	ptactwo; ptaki	птицы	ръtъki	vtáctvo; vtáci, vtáky	ptáctvo/ ptáci
ptić/ptiče; ptičica	ptaszek	птенéц	ръtenьсь	vtáča, vtáčatko	ptáče/ptáčátko
brgljez (Sitta europea)	(kowalik)	(пóползень)		brhlík	brhlík
roda (Ciconia ciconia)	*bocian*	(аист)	*ботьянъ	bocian	dij. bočan (čáp)
palčić, carić (Passeriformes,Troglodytes troglodytes)	strzyżyk	крапивник (Т) стриж (В)	strižь *strižь, *strêžь	(oriešok) hist. strížik, strižíček	střízlík
dij. *pliska* (Phoenicurus phoenicurus), *crvenrepka* (Fulica atra), *pastirica* (Motacilla flava)	pleszka, pliszka	плиска, трясогузка	*pliska	žltochvost	dial. plíska, pliskva, pleska; rehek, čermák
crvendać (Erithacus rubecula)	rudzik	(европейский рóбин)	črьvъ *rudъ	červienka	červenka
čaplja *(*Ardeola)	czapla	цáпля	*čap'a	(volavka)	dial. čêpê volavice; čáp = roda (Ciconia ciconia)
čavka (Coloeus monedula)	kawka	гáлка	*kāṷ-	kavka	kavka
reg. *štiglic* prema njem. Stieglitz (češljugar*,* reg. grdelin) (Carduelis);	szczygieł	щегóл	*ščegъlъ i *ščigъl'ь	stehlík	stehlík
čiž(ak) (Spinus spinus)	czyż(yk)	чиж(ик)	*čižь	číž(ik)	číž(ek)
čvorak (Sturnus)	(szpak) (iz njem. Spatze = vrabac)	скворец		škorec	(špaček)
ćuk (Athene noctua) huktača (Bubo bubo)	puszczyk (Strix aluco) puchacz (Bubo bubo), pójdźka	(сыч)		kuvik	arh. kuvik (sýček)

Hrvatski jezik	Poljski jezik	Ruski jezik	Staroslaven. jezik (*psl.)	Slovački jezik	Češki jezik
djetao, djetlić (Dendrocopus)	dzięcioł (Picus)	дятел	*dęteľъ	d'atel'	datel
droplja (Otis tarda)	drop	дрофá /дрохвá	*drop'a	drop	drop
drozd (Turdus)	drozd, kwiczoł (Turdus pilaris)	дрозд	*drozdъ	drozd	drozd
kajk. *dudek, pupavac* (Upupa epops)	dudek	удóд	*dudъkъ	dudok	dudek
fazan, gnjetao (Phasianus)	bażant	фазáн		bažant	bažant
galeb (Larus)	(mewa)	чайка	*galębь	čajka	(racek)
gavran (Corvus)	gawron, kruk	вóрон	*гаворнъ, *krukъ	havran	havran
golub (Columbus)	gołąb	гóлубь	golǫbь	holub	holub
grlica (Turtur turtur/ Streptopelia turtur)		горлинка, горлица	grъlica		
gugutka (Streptopelia decaocto)	synogarlica (Streptopelia decaocto)			hrdlička	hrdlička
guska (Anser); gusak / gusan; gušče	Gęś (gąska); gąsior; gąsię, gąsiątko	гусь, гусыня; гусáк; гусёнок	*gǫsь	hus, húska; gunár; húsatko	husa, husička; husák; house
jarebica (Galliformes, Perdix)	jarząbek (kuropatwa)	(куропáтва)	*êrębъ	jarabica (arh. kuroptva, kuropta)	(koroptev) jeřáb = ždral (Grus cinerea)
jastreb (Astur); *kobac* (Accipiter nisus)	jastrząb	ястреб	*astrębъ	jastrab (Accipiter nisus)	jestřáb
kokoš, koka, kvočka (Gallina); *pile*	kura, dial. kokosza, kwoka; pisklę, kurczę/kurczak	кýрица, кýра; цыплёнок	*kura kokošь kurka;	(sliepka) kura, kvočka; kurča, kuriatko	(slepice), kvočna, arh. kokoš; kuře
kokot, pijetao, pijevac (Gallus)	kogut, dial. kohot, kurak	петýх	kokotъ, kurъ	kohút dij. kokoš	kohout
kos (Turdus merula	kos	кос (= čvorak)	*kosъ	(drozd čierny)	kos

Hrvatski jezik	Poljski jezik	Ruski jezik	Staroslaven. jezik (*psl.)	Slovački jezik	Češki jezik
kukavica (Cuculus)	kukułka	куку́шка		kukučka	kukačka
labud (Cygnus)	łabędź	лебе́дь	*elbędь (G) *olbǫdь (B), *olbǫtь	labut'	labut', hist. labud', labuda
lasta/vica (Hirundo)	jaskółka	ла́сточка	lastovica *jask- (B)	lastovička lastovica	vlaštovka, vlastovice
orao (Aquila)	orzeł	орёл	orъlъ	orol	orel
patka (Anas domestica), patak; pače; dij. raca, racak; *utva*	kaczka, kaczor; kaczątko	у́тка, се́лезень; утёнок	*ǫty, *ǫtve	kačica; káčer; kača, káčatko	kachna, kačer; kachně
prepelica (Coturnix coturnix)	przepiórka	перепел перепёлка	*perpelъ(ka)	prepelica	křepelka
pura/puran; *pure* (Meleagris domesticus), tuka/ tukac; tuče	indyk/ indyczka; indyczę	индо́к		(morka/ moriak)	krůta/ krocan
sjenica (Parus maior), *modruljica* (Cyanea)	sikora (Parus maior)	сини́ца	*sykora	sýkorka (Parus)	sýkora
slavuj (Luscinia)	słowik	солове́й	*solvъjь, slavii	slávik	slavík
sokol (Falco)	sokół	со́кол	*sokolъ	sokol	sokol
sova (Strix)	sowa	сова́	*sova	sova	sova
strnadica, *strnatka* (Emberiza)	trznadel	стрена́тка	*strъnadъ	strnádka	strnad, strnádek
sup (Vultur)	sęp	стерв**я**тник	*sǫpъ	sup	sup
svraka (Pica pica), sraka, švraka	sroka	соро́ка	*sorka	straka	straka
ševa (Alauda)	skowronek	скворо́нок	skovranьсь	škovránok	skřivánek
škanjac (Milvus), *lunja*	kania	dij. кан**я**; коршун	*kańa	kańa	káně
šojka (Garrulus glandarius)	sójka	со́йка	*sojъka	sojka	sojka
tetrijeb (Lyrurus tetrix)	cietrzew	те́терев	tetrevъ, *tetervъ	tetrov	tetrev
vivak (Vanellus vanellus)	*czajka* (Vanellus vanellus)	чайка (= galeb)	*čajьka	(cíbik)	čejka
vrabac (Passer domesticus)	wróbel	воробе́й	*vorbъlь (B), *vorbьсь *vorbьjь vrabii	vrabec	vrabec

Hrvatski jezik	Poljski jezik	Ruski jezik	Staroslaven. jezik (*psl.)	Slovački jezik	Češki jezik
vrana (Corvus) → gavran	wrona	воро́на	vranъ	vrana	vrána
vuga (Oriolus)	wilga	иволга	*vļ'ga, *jьvļ'ga	vlha	vlha
zeba (Fringilla)	zięba	зяблик	*zęba	(pinka)	(pěnkava/ pěnkavice)
ždral (Grus cinerea)	żuraw	жура́вль	*žeraύь pie. *ger-	žeriav (homonim = dizalica)	jeřáb[1] = ždral (jeřáb[2] = dizalica)
žuna (Picus martius; Cecinus viridis)	żołna (Merops apiaster)	желна́	*žļ'na	žlna (Picus martius)	žluna

Analiza korpusa

Korpus broji 71 leksički oblik ornitonima u hrvatskom jeziku, uključujući četiri oblika hiperonima *ptica/ptičica* i *ptić/ptiče*. U rubrici za staroslavenski jezik nalazi se manji broj sličnih korijena, veći je broj označen zvjezdicom, što znači da im je podrijetlo u praslavenskom ili indoeuropskom jeziku, prema navodima etimologijskih rječnika Gluhaka i Boryśa. Neki ornitonimi mogu tvoriti spolne i dobne nazive (mužjak i ženka; mladunče).

3.1. Glavna obilježja ptica

R. Tokarski navodi obilježja prototipa ptice: njezina sloboda (frazem *niczym wolny ptak*, rus. *свободный как птица*), kljun za zobanje sjemenki, perje, krila za let, razmnožavanje jajima, građenje gnijezda za odgoj ptića, pjevanje ili posebno glasanje (2013: 118). U radu će nas zanimati samo sličan korijen ornitonima u navedenim slavenskim jezicima.

3.2. Kriteriji semantičke klasifikacije ptica (prema R. Tokarskome)

Ptice mogu biti malene *pjevice* koje za čovjeka imaju pozitivno značenje i velike *grabežljivice* prema kojima čovjek ne gaji pozitivne osjećaje, ali grabežljivice su korisne u prirodi jer se hrane strvinom pa ih se zato doživljava i emotivno ambivalentno. Među njima se izdvaja *sokol* kojega čovjek doživljuje pozitivno jer mu pomaže u lovu te *orao, jastreb* ili *kobac* kojega se zbog njegove veličine i grabežljivosti bojimo pa ga doživljujemo negativno. Orao je međutim često simbol na državnim grbovima, gdje simbolizira slobodu i snagu.

Druga podjela može se vršiti na *ptice koje slabo mogu letjeti*, a odnose se na domaću perad, za razliku od *ptica koje lete* tisućama kilometara u tople krajeve te na *ptice koje uopće ne lete* (npr. noj, pingvin).

Treći kriterij podjele jest na *ptice selice* (koje zimi lete u tople krajeve) i *ptice stanarice* (koje i zimi prebivaju u istom staništu).

Naša se podjela odnosi na sličnost u nazivu vrste ptica (ornitonimu) *prema sličnom ili identičnom korijenu* u odabranim slavenskim jezicima. Takva klasifikacija je tvorbena, tj. lingvistička. Pojedini nazivi ptičjih vrsta uspoređuju se prema latinskom obliku jer se jedino tako mogu odrediti neke ptice čiji korijeni imaju pomak u značenju, odnosno, u kojima isti korijen označuje drugu vrstu ptice (usp. *čajka* u ruskom i slovačkom znači galeba, a na češkom je to *racek*, u kajkavskom dijalektu *raca, racak* imenuju *patku* i *patka*). Zato nazive ptica koje smo uspoređivali možemo podijeliti u četiri skupine: 1) nazivi ptica sa sličnim ili jednakim korijenom (npr. *kos, drozd, sova*); 2) nazivi ptica s različitim ornitonimnim korijenom (*zeba, pinka, pěnkava* za pticu Fringilla; *roda, bocian, aист, čáp* za pticu Ciconia ciconia; *ždral* za pticu Picus martius i *żołna* za Merops apiaster); 3) u latinskome ornitonimi različitih ptica mogu imati sličan slavenski korijen (*jastreb* (Astur) i slovački *jastrab* (Accipiter nisus) i 4) različiti latinski oblici i djelomično slični korijen (hrv. *vivak*, lat. Vanellus vanellus, polj. *czajka*, lat. Vanellus vanellus i rus. *чайка*, lat. Larus; hrv. *žuna*, lat. Picus martius, Cecinus viridis i Merops apiaster).

3.3. Tvorbeno i frazeološko uspoređivanje tabličnoga korpusa ornitonima

Tvorbenu komparaciju počinjemo analizu s hiperonimom za ptice koji u nekim jezicima imaju oblik kolektiva, (usp. polj. *ptak*+ -ctwo = *ptactwo*, slov. *vtáctvo*, češ. *ptactvo*), dok se u hrvatskom i ruskom to postiže samo množinom (hrv. *ptice*, rus. *птицы*), a ostali jezici mogu imati jedan i drugi oblik hiperonima (polj. *ptaki* i *ptactwo*, slov. *vtáky*, *vtáci* i *vtáctvo*, češ. *ptáky* i *ptactvo*).

U hrvatskom jeziku poznat je poslovični frazem *svaka ptica svome jatu (leti)*, što Anić objašnjava kako „svatko pripada u društvo sebi srodnih“ (2003: 513). *Punjena ptica* frazem je prenesena značenja za umišljenu osobu. Za izobilje i blagostanje kaže se da *negdje nema* (*fali, nedostaje*) *samo <ni> ptičjeg mlijeka*. Pejorativni naziv za pticu (ili veliku pticu) jest augmentativni oblik *ptičurina* (ibid.: 1259). *Noćna ptica* (rus. *ночная птица*) je osoba koja često radi noću ili se zabavlja izvan kuće. *Jesti kao ptica* (*kao vrabac*), rus. *есть как птичка* znači: jesti malo. Frazem *živjeti kao ptica na grani* označava slobodu, neovisnost, bezbrižnost

(Matešić, 1982: 539). *Znam te, ptico, dok si jaje bila!* označava dobro i dugotrajno poznavanje osobe koja glumi da je drugačija.

Ptica *brgljez* u slovačkom je poznata po tome što se može penjati po drvetu u raznim smjerovima te ima sličan korijen riječi s hrvatskim *brhlík*. U ruskome naziv pokazuje njegovo „puzanje“ (*пóползень*), a u poljskome se rabi potpuno drugačiji korijen povezan s kovanjem (kuckanjem) – „kowalik“. Tako vidimo da svaki jezik prepoznaje drugačije obilježje koje onda stavlja u oronim.

Carić (*palčić*) mala je ptičica koja je u ostalim jezicima nazvana prema korijenu *strìž-*, od pie. onomatopejskoga **(s)treịg*, što znači *kričati, pištati, cvrkutati*. Boryś navodi onomatopejske glagole u poljskome: *piszczeć, skrzeczeć, ćwierkać*, slični su onomatopejski glagoli u slovačkom jeziku *pišt'at', škriekat', čvirikat', štebotat'* (druge ptice i *kotkodákat', kikiríkat', gagotat'…*). Svi ti glagoli mogu imati preneseno značenje ljudskoga govora i rabiti se u glagolima govorenja. U hrvatskom jeziku *carić* (*palčić*) ima drugačiji, neonomatopejski korijen, ali kako u ostalim slavenskim jezicima on ima onomatopejski korijen po glasanju ptice, uzeli smo ga u obradu.

Za *crvenrepku* smo našli kod W. Boryśa da je oblik *czerwonak* motiviran crvenom bojom dobivenom od posebne vrste crva (2005: 97), no to je plamenac, a ne vrapčarka *crvenrepka* (Dolenec 2014). Na poljskome se ta vrapčarka naziva *pleszka*, *pliszka* i nalazi se u poslovici: *Każda pliszka swój ogonek chwali.,* što bi na hrvatskom trebalo prevesti potpuno drugačijim frazemom, ali istoga značenja: *Svaki Cigo svoga konja hvali*. U slovačkome postoji frazem istoga značenja: *každá líška svoj chvost chváli,* samo što *líška* u suvremenom slovačkom jeziku znači *lisica*. U češkim dijalektima javljaju se oblici: *plíska, pliskva* i *pleska* (danas se ta ptica zove *rehet zahradní*, v. Z. Fialová Karpenková 2006), no nema je u rječniku standardnoga češkog jezika.

U hrvatskome nema naziva ptice s korijenom *čajka* kao u poljskom, češkom i slovačkom. W. Boryś njezinu etimologiju tumači onomatopejom glasanja ptice **kē* (2005: 89). U ruskome se pod ovim nazivom krije hrvatski *galeb* (lat. *Larus*), a pod latinskim oblikom Vanellus vanellus navodi se u hrvatskome naziv *vivak* (Zoološka terminologija 1932: 130). Kako je *čajka* spomenuta kao oblik u poljskom, ruskom, češkom i staroslavenskom jeziku, stavili smo ju u tablicu sličnih korijena. *Čajka* samo u ruskom označava pticu koja se u hrv. zove *galeb*, a u poljskom, češkom i ruskom postoje slični oblici *czajka, čejka, чайка*. U hrvatskome je naziv za ovu pticu *vivak*, u slovačkome je to *cíbik*.

Čaplju W. Boryś izvodi od naziva za vršitelja radnje sa sufiksom **-ja* iz praslavenskoga **čapati*, tj. gacati po blatu (polj. *człapać*, slov. *čľapkať*, hrv. *gacati, capkati*), vidimo da je u hrvatskome korijenu između *p* i *j* dodano epentetsko *l*, a Boryś navodi da je poljska *czapla* „jedna od malobrojnih poljskih riječi s epentezom u sufiksu (imaju ih još leksemi *grobla, kropla*)" (2005: 90). Epentetsko *l* nalazimo i u ruskom obliku. *Čaplja* je ptica sa sličnim korijenom u svim navedenim slavenskim jezicima, izuzetak je slovački gdje se naziva *volavka* (od glagola *volať =* kričati, vikati), no postoje i onomatopejski glagoli *čapkat', čiapat'* i *čliapat'*, ali se od njih ne tvori ornitonim (Kačala 2003: 93, 97, 100).

Čavka u hrvatskom jeziku ima drugačiji latinski naziv od slovačke *kavke* koja može imati u dijalektima i oblik *čavka*. Anić navodi da je to ptica pjevica iz porodice vrana (lat. *Corvidae*) koja u hrvatskoj frazeologiji ima značenje glasnoga brbljanja te se javlja u usporedbi: *(glasne) kao čavke* (Anić 2003: 159), (usp. sličan onomatopejski glagol *čavrljati*). U poljskom, slovačkom i češkom zadržan je onomatopejski korijen *kav-* koji Boryś povezuje sa značenjem glasanja *„wyć, ryczeć, krzyczeć"*, str. 225, (hrv. *zavijati, rikati, kričati*). Zbog obezvučenoga izgovora -*v*- u nekim slavenskim jezicima i dijalektima, možemo pretpostaviti da je prezime *Kafka* istoga korijena.

Češljugar s oblikom *štiglic*, iz njemačkoga (*Stieglitz*), vjerojatno je posuđena još u praslavenskom razdoblju: **ščegъlъ*, **ščigъlь*, kako navodi Boryś te stoga imaju sličan naziv u odabranim slavenskim jezicima. Taj naziv ptice ima onomatopejski korijen sadržan u češkom glagolu *štebetat*, slov. *štebotať,* polj. *szczebiotać*, *świergotać* (Boryś 2005: 600).

Čiž(ak) je u slovačkome vrsta češljugara (*čížik*), a sličan korijen nosi u pridjevu ptica *stehlík* ***čížavý***. U jezičnoj slici svijeta *čižik* može biti glup (slov. *sprostý ako čížik*) ili služi za usporedbu jarko zelenog objekta, slov. *zelený ako čížik*. Toponim *Čižići* ime je mjesta na otoku Krku.

Čvorak je ptica pjevica i selica, posebna vrsta naziva je *čvorak brbljavac* (*Sturnus vulgaris*). Drugi naziv mu je *čvrlj, čvrljak* (Anić 2003: 177), što bi se moglo povezati s onomatopejom *čavrljanje* jer su čvorci glasni, brbljavi, posebice kada navale u vinogradu na slatko grožđe. Suglasnička skupina *čv-* u slavenskim se početnim slogovima realizira kao *šp-*, *šk-* ili *skv-* U češkom jeziku frazem *nadávat jako špaček* znači: često i ružno psovati „kao čvorak" (Havránek, 1989: 57). Taj frazem ima u slovačkom oblik *nadávať ako pohan*, znači motiviran je poganinom a ne pticom. U poljskom jeziku ova ptica ima ime posve drugoga korijena, *szpak*, pa *Boryś* njezinu etimologiju izvodi iz srednjevisokonjemačkoga *Spaz/Spatze*, gdje znači *vrabac*. Pridjev *szpakowaty* odnosi se na prosjeda muškarca (2005: 605).

Ćuk je „mala noćna grabljivica iz porodice sova“. U jeziku ima preneseno značenje priglupa čovjeka (Anić 2003: 182). Slika ćuka koji danju ćubi na grani oslikava frazem *čekati (stajati) kao ćuk*, sa značenjem „gubiti vrijeme besmisleno, bez djela“ (ibid.: 183). U hrvatskom razgovornom jeziku čest je frazem *biti (sjediti) sam kao ćuk* – biti posve sam. U poljskom jeziku ćuk se naziva *puszczyk* (lat. Strix aluco), što je onomatopejski oblik izveden prema glasanju ptice: *hu, hu, huuu*, a to se moglo čuti i kao *pu*. Boryś ne smatra da je ovaj naziv povezan s *puszcza* (prašuma) (2005: 505), nego je vjerojatnije da se odnosi na onomatopejski oblik *puchacz*, što je također vrsta sove (lat. Bubo bubo). Njegovo se glasanje povezuje s onomatopejskim uzvikom *puhu* (ibid.: 502). U hrvatskome se (prema latinskom ornitonimu) spominje *sovuljaga huktača* (Zool. terminologija i nomenklatura, 1932: 109) jer se sova naime u hrvatskome glasa *hu-hu* i *puh-puh* (usp. Anić 2003: 1261). U slovačkom ima ćuk (*kuvik)* ekspresivno značenje onoga tko proriče nesreću, a u hrvatskome, kad se čuje glasanje ćuka, misli se da će netko umrijeti.

Djetao, djetlić je ptičica koju Boryś identificira s latinskim oblikom *Picus*, što je u hrvatskom *žuna*, a u slovačkom *ďateľ* i češkom *datel*, polj. *dzięcioł)*. U hrvatskim izvorima navodi se latinski oblik *Dendrocopos*, a tako je i u slovačkome. Boryś značenje izvodi iz ps. *del(b)ti, hrv. *dubsti*, praviti rupu u drvetu (2005: 144). Na slovačkom se djetlić smatra „doktorom, liječnikom“ za drveće jer vadi razne nametnike pod korom drveta pa se kaže: *Ďateľ ďobe do stromu.* (*Djetlić kljuca u drvo*). Djetao u slovačkome *ďobe* ili *ťuká* (kucka po stablu). *Ďobať* pretpostavlja kuckanje kljunom, hrv. postoji glagol *zobati* – uzimati hranu kljunom, kljucati. Slovački glagol *t'ukať* – napravljen je od onomatopeje ťuk-ťuk.

Droplja je u ostalim slavenskim jezicima bez sufiksa *–ja* koji je u hrvatskome uzrokovao pojavu epentetskoga *-l-* zbog suglasničkoga završetka korijena (*-p-*). W. Boryś navodi moguće praslavenske oblike **dropь, *dropy, *dropъve*, a korijen je možda od pie. **dr-ep-* = bježati (2005: 127), usp. polj. *dać* ***drap**aka* – bježati i *dreptać* - gaziti. U hrvatskoj frazeologiji *imati noge kao droplja, biti dropljača* negativan je naziv za tanke ženske noge ili visoku i mršavu ženu.

Značenje *drozda* je onomatopejsko (od uzvika *t-r, drr-ti, drsk*), iz toga je izveden pie. oblik **trozdos* (Boryś 2005: 127). U slovačkome se zakašnjelom gostu, ili nekomu tko kasni, kaže: *Už je pozde, milý drozde*, što znači da je propustio nešto važno, u hrvatskom prijevodu ne može se to iskazati pticom, nego drugim kulturološkim frazemima: *kasno Janko na Kosovo stiže, kasno je u podne ići na misu*, u polj. također drugačije: *jak musztarda po obiedzie*.

Dudok, dudek je onomatopejski naziv za hrvatsku pticu *pupavac* i Boryś navodi da se ona glasa *du-du*. U poljskom jeziku ima preneseno značenje *budala* kao i kajkavski *dudek*. U ruskom jeziku riječ *duduk* također znači *budala* (Tolstoj, 1970: 106), a isti oblik (*duduk*) u hrvatski je jezik stigao iz turskoga te je kod Anića zabilježeno da je to glazbalo, no isto se kaže: *glup kao duduk* (2003: 262). U slovačkoj frazeologiji *dudok* ima čak tri značenja: a) *nafúkaný ako dudok =* ljutit i nesretan; b) *sedieť ako dudok* – sjediti nepomično i snuždeno, pokunjeno; c) *spať ako dudok =* čvrsto spavati, spavati kao zaklan (kao top).

Fazan ima komplicirano podrijetlo, prema Boryśu u poljski je došao iz srednjovisokonjemačkoga (*vasant*), a tamo iz latinskoga preko grčkoga u kojemu je to pridjev deriviran iz toponima na Kavkazu (2005: 24). U slovačkom i češkom jeziku ima tri značenja: a) *bažant* je ptica; b) pren. čovjek bez iskustva, novak u nekoj zajednici, npr. brucoš itd.; c) razg. pren. *guska*, posuda za mokrenje (za muške osobe).

Galeb nema sličnoga korijena u ostalim slavenskim jezicima, jednak je jedino u praslavenskome, u ruskome se naziva *чайка* kao i u slovačkome, a u češkom je povezan s našom kajkavskom *racom* – naziva se *racek*. U poljskom jeziku galeb se zove *mewa*, što je posuđenica iz njemačkoga *Möwe* (Zoološka terminologija 1932: 25). Glasanje galeba (*čajka*) u slovačkome se uspoređuje sa smijehom, galeb kao da se smije, a glagol za njegovo glasanje *škriekat'*, znači *vikati*, usp. s hrvatskim *kliktati* (slov. *čajka škrieka*, hrv. *galeb klikće*). U dalmatinskom dijalektu *galebi se karaju*, tj. svađaju.

Gavran u poljskom jeziku ima sinonime *kruk*, katkada i *jastrząb* i *mewa*, kako navodi Boryś (2005: 157), no to su nazivi za različite ptice, barem prema latinskim ornitonimima. U hrvatskome je sinonim gavranu *vrana*, što ukazuje na korijen *vran-* s prefiksima *ga-* i *-ka* (usp. slovenski *kavran*), jer su to obično ptice crne ili sive boje. Boryś pretpostavlja da oblik **kavorna* povezuje *vranu* i *gavrana* (ibid.: 157), izgleda da je tu na djelu metateza likvide *r -ra-, -or-*. Ovamo se ubraja i poljski oblik *kruk* (lat. *Corvus corax*) koji u dijalektima ima oblik *gawron*, pa čak i *żuraw* (ibid.: 264), no *żuraw* potječe iz grčkoga *Geranios* – ždral. Glasanje tih ptica pokazuje se glagolima u poljskom jeziku: *krakać, krukać*, u slovačkome *krákať,* poljski onomatopejski uzvik *kru-kru* osnova je za navedene glagole, u slovačkome je to *krá-krá* (Boryś ga uspoređuje s glagolom *burczeć /w brzuchu/*, što je sličnije u hrvatskome: *kruljiti u želucu*). U hrvatskome postoji onomatopejski glagol *graktati* za glasanje vrana. Kaže se i o čovjeku u slovačkome jeziku da *kráka ako vrana*, kad puno priča. U poljskome *krakać*, i u slovačkome *kuvikat'* znači predviđati nesreću, a to se vidi iz naslova djela *Rozdziobią nas kruki, wrony*,

poljskoga pisca Stefana Żeromskoga. Frazemi sa sastavnicom *vrana* u hrvatskom i slovačkom imaju isto značenje: *Vrana vrani oči ne iskopa,* slov. V*rana vrane oko nevykole* – loš čovjek neće nauditi drugomu lošem čovjeku; *biti bijela vrana gdje*, slov. *byt' biela vrana* – biti drugačiji od ostalih, isticati se, obično lošom osobinom. U slovačkom i ruskom jeziku intenzivno crne oči ili kosa ističu se frazemom mať *oči* (*vlasy*) *ako havran*, rus. *у него волосы вороново цвета* (kosa crna kao gavran) u hrvatskome se usporedba vrši s ugljenom (*oči crne kao ugljen*).

Golub je poznat u svim analiziranim slavenskim jezicima, najsličniji praslavenskom obliku je poljski, u češkom i slovačkom početno *g*- zamjenjuje se s *h*-. Onomatopejsko glasanje goluba je *gukanje* (golub *guče*, u poljskome *grucha,* no u slovačkom on *hrkúta,* izveden iz uzvika *hrkú*). U hrvatskome ima nekoliko frazema s golubom kao sastavnicom: *živjeti kao dva goluba* (zaljubljeno i složno), *bolje vrabac u ruci nego golub na grani* (bolje manje a sigurno), *gukni golube* (reci sad da te čujem), *golub mira* (simbol mira), *glineni golubovi* (mete za gađanje) itd. (usp. Anić, 2003: 363), *golub listonoša* (polj. *gołąb pocztowy*). Poljski frazem *człowiek gołębiego serca, gołębia dusza* preneseno označuje dobrog čovjeka, „dobru dušu“. U svim jezicima *golubica* simbolizira mir, napose *bijela golubica*.

Guska i *gusak* ili *gusan* je ptica plivačica, domaća ili divlja, u navedenim slavenskim jezicima ima preneseno značenje glupače (*glupa guska*, polj. *głupia* gęś), a u sjevernim krajevima Hrvatske natpis na krovu kuće *gusak* označuje da se rodio sin (usp. npr. okolicu Bjelovara). *Gusan* je mužjak guske, na slovačkom je to *gunár*, što znači da mu je ostao samo onomatopejski korijen *gu*. Anić navodi frazem: *debeloj guski rit mazati* (2003: 390) ili *tustoj guski mazat vrat*, u značenju: bogatomu davati još i dodatni novac za uslugu. Radićevu krilaticu *kao guske u magli* Anić ubraja također u frazeme, a objašnjava: ponašati se neinteligentno, neobaviješteno... (ibid.: 714). U hrvatskome se guska glasa *ga-ga*, u slovačkome takav korijen ima glagol *gágať*, a deriviran iz njega onomatopejski glagol *gagotať* ima preneseno značenje *puno pričati, blebetati*. U poljskome je iz onomatopejskoga korijena deriviran glagol *gęgać się* (hrv. *gegati se*), što se odnosi na poseban guščji hod. Frazem *iść gęsiego* u hrvatskome se mora prevoditi opisno: *ići jedan iza drugoga* (njem. *Gänsemarsch*). Slovački *ísť ako husi* znači *slijepo slijediti koga*. Češka poslovica *dočkej času jako husa klasu*; slov. *dočkaj času ako hus klasu* znači: *budi strpljiv*. Niječni frazem *nismo zajedno guske pasli (nisi sa mnom guske pasao)* postoji i u slovačkom *ja som s tebou husi nepásol*, a u češkom se postavlja kao pitanje *copak jsme spolu husy pásli* (*pásli husy*)*?* Ekspresivni frazem – psovka postoji u češkom i slovačkom: *aby tě husa kopla*; *bodaj ťa hus pečená kopla* (Havránek 1989: 112). Slovački frazem *komu hus, komu*

prasa, komu pečená klobása znači da nemamo svi jednake uvjete u životu, a fraz. *ošklbať niekoho ako hus* slikovito je značenje iz seoskog života, u hrvatskom se prevodi također sa slikom čerupanja perja s peradi pa se kaže: *očerupati koga do gole kože* (opljačkati koga, uzeti komu sav novac). Neznanje se u slovačkom pokazuje frazemom usporedbom *rozumieť sa do niečoho ako hus do piva*, a i u hrvatskome se može iskazati usporedbom *razumjeti se u što kao guska u sijeno*, polj. *znać się na czym jak kura na pieprzu* (kao kokoš u papar). Slovački frazemi *strasie to zo seba ako hus vodu* ili *spadne to z neho ako z husi dážď* u češkome je također povezano s guskom i s kišom: *poučování padalo s něho jako s husy déšt'* (ibid.: 113), u značenju: ne reagirati na savjet, netko se samo stresao na primjedbu i krenuo dalje po svome. Slovački frazem *trafená hus zagága* znači: javlja se onaj kojega je što pogodilo (npr. čija riječ i sl.).

Jarebica se ubraja u red kokošaka i fazana, a lovi se zbog mesa, a ne zbog ukrasnoga perja kao fazan. Anić navodi regionalno i arhaično značenje leksema *jarebiti se* = ljutiti se, što možemo povezati s poljskim tetrijebom: *zacietrzewiony, zacietrzewić się*.

Jastreb ima u svim navedenim slavenskim jezicima sličan korijen. Uz jastreba je grabežljiva ptica i *kobac* za kojega se kaže da dobro vidi i pikira na žrtvu. U slovačkom jeziku dobar se vid uspoređuje s jastrebovim očima: *má oči ako jastrab*. Vojske koriste jastreba i orla za svoje formacije. U slovačkom se s jastrebom uspoređuje nagao, prodoran čovjek, slično kao u poljskom s tetrijebom, a u hrvatskom s jarebicom ili pjetlićem. U slovačkom društvu postoje noviji frazemi: *privatizační jastrabi* (tajkuni), *vojenskí jastrabi* – ljudi bez skrupula, beskarakterni i bezobzirni, radikali, tajkuni, bankari koji su u vrhu organizacije, banke itd.

Etimologiju *sokola* Boryś izvodi iz praslavenskoga **sočiti* (goniti, ići za tragom), a u pie. **sekv*- znači i *vidjeti, primijetiti, gledati* (2005: 566). Anić proširuje značenje frazemu *oko sokolovo* pa osim dobroga vida navodi da je to pogled i radoznalost kojoj ništa ne izmiče (2003: 1446).

Kania je poljski naziv za pticu grabljivicu (lat. Milvus) koja se u hrvatskome naziva *lunja* (Živanović 1999: 700). Hrvatski najsličniji korijen ima ptica zvana *škanjac (mišar)*, a u ostalim slavenskim jezicima slična je s poljskim oblikom koji može još značiti i vrstu gljive. Čini se da se poljski frazem *czekać (wyglądać, łaknąć, pragnąć) kogoś, czegoś jak (niczym) kania dżdżu (deszczu)* (Bąba i Liberek 2001: 263) odnosi upravo na gljivu. Hrvatski adekvat bio bi: *čekati kao ozebao sunca (sunce)* tj. željno čekati koga, što; čeznuti za kim, čim kao što ozebla osoba

čezne za suncem. Naziv je vjerojatno došao od onomatopeje glasanja te ptice (*ka-*). → *škanjac* u tablici.

Kos je ptica pjevica, etimologija se možda izvodi od pie. onomatopejskog elementa **kop-* (Boryś 2005: 251). Mužjak je posve crn sa žutim kljunom, ženka neugledna žućkasto-drap perja. Naziv se razlikuje jedino u slovačkome – *drozd*, što je ista porodica (lat. *Turdus*), ali kos je podvrsta (lat. *Turdus merula*).

Kukavica je dobila ime po glasanju *kuku-kuku* u našim slavenskim jezicima. Hrvatski frazem *podmetnuti komu kukavičje jaje* Anić definira kao '*nešto vješto podmetnuto kome s lošom namjerom*' (2003: 652), dok se slovački frazem *kukučie mláď'a* odnosi na dijete koje je tuđe u obitelji (posvojeno ili doneseno u drugi brak). Glagol *kukati* ima osim glasanja kukavice i preneseno značenje *jadikovati, plakati, tužiti se*, a tako je i u slovačkome *kukat'*, u poljskome je *kukać* osim onomatopeje glasanja kukavice povezano sa značenjem *viriti kroz ključanicu* ili je to igra s malim djetetom, pri čemu osoba koja djetetu skriva svoje lice izgovara u hrv.: *kuku(c)*, a u poljskome *a kuku!*

Kokoš ima različite nazive prema tome uzgaja li se za nošenje jaja (*kvočka*) ili za hranu te u slav. jezicima ima korijen *kur-*. U slovačkom i češkom ista ptica ima i korijen *sliep- ili slep-* te slične frazeme kao i u hrvatskom jeziku: slov. *byť (chodiť) ako zmoknutá sliepka* – hrv. *hodati kao pokisla kokoš* – biti ponižena; slov. *chodiť spať so sliepkami*, hrv. *ići spavati s kokošima* – rano lijegati. Slov. *vajce chce byť múdrejšie ako sliepka*, hrv. *hoće jaje biti pametnije od kokoši* – mladi žele poučavati starije. U češ. kao i u polj. postoji ekspresivni termin *kura domowa*, češka *domácká slepice* za domaćicu (hrv. žarg. *kuhača*) koja samo radi po kući i ništa ju drugo ne zanima. Oba frazema su neprevediva u hrvatskome, gdje postoji usporedba *glupa kao kokoš*. Bez truda i muke nešto dobiti ili slučajno naći, u češ., slov. i hrv. obilježeno je frazemom *i slijepa (ćorava) koka (kokoš) nađe zrno*, slov. *slepá kura našla zrno*, češ. *přišel k tomu jako slepé kuře k zrnu* (Havránek 1989: 378).

Kokot je u hrvatskom muškim rodom obilježen kao kokoš muškoga spola (u slovačkom je to *kohút* i vulgaran je naziv za penis te ujedno i uvrjeda za čovjeka). Slovački frazem *ani kohút vajce neznesie* ima ironično značenje brzine: *napraviti što brzo dok kažeš keks*, nećeš se ni snaći, a već će biti gotovo. Simbol crvenoga pijetla označava u češ. i slov. požar (slov. *červený kohút* (*na streche – na kriši*, na krovu kuće), češ. *červený kohout*). *Kao dva pijetla (pijevca) na bunjištu* na slovačkom i češkom imaju istu seosku sliku borbe ili konkurencije: slov. fraz. *dva kohúty na jednom smetisku* (*sa neznesú*), češ. *dva kohouti na jednom smetišti*.

Etimologija *labuda* prema Boryśu povezana je s pie. pridjevom **albho*, što je značilo *bijel*, a slično je u latinskom (*albus*) i grčkom (*alphós*), prema bijelom labudovu perju. U hrvatskom školskom žargonu *labud* ima preneseno značenje dovoljne ocjene, dvojke, zbog sličnosti broja 2 s oblikom labuda. Od frazema u hrvatskome Anić navodi samo usporedbu *vrat kao u labuda* za ljepotu dugoga ženskog vrata, o čemu govori i poljska metafora *łabędzia szyja*. Poznat je frazem *labuđi pjev*, polj. *łabędzi śpiew*, Anić ga definira kao „posljednji pokušaj prije konačna smirenja /.../ prema legendi da labud prije smrti lijepo pjeva" (2003: 665). U slovačkome ima šire preneseno značenje *labutia pieseň* – zadnji čin čega, npr. kraj tvrtke, zadnji koncert i sl., no to ne znači i da je nešto posljednje. U umjetnosti je poznat balet P. I. Čajkovskoga „*Labuđe jezero*" u kojemu glavne likove igraju Bijeli labud i Crni labud kao simboli dobra i zla.

Lastavica je ptica selica i ljeti prebiva u našim krajevima gdje se ljudi ravnaju prema njezinu letu i mogu zaključiti kakvo će vrijeme biti: ako lastavice nisko lete, bit će kiše itd. Poznat je hrvatski frazem *jedna lasta ne čini proljeća*, sličan u poljskom, slovačkom i češkom jeziku: *jedna jaskółka nie czyni wiosny*, slov. *jedna lastovička leto nerobí*, češ. *jedna vlaštovka jaro neděla*, što znači: po jednoj pojavi ne može se odmah ocijeniti budući tijek događaja. Po načinu kako se jato lastavica ujesen seli u tople krajeve ili po obliku lastavičjeg repa u obliku slova V, postoji razgovorni frazem *nestati u vidu lastina repa* – izgubiti se, brzo otići, odmagliti, ne zna se u kojem pravcu. Frazemi u češ. i slov. *prva lastavica* (slov. *prvá lastovička,* češ. *první vlaštovka*) označuje preteču ili nešto prvi put vidjeno, otkrito. U slovačkome *lastavica* ima 3 značenja: a) ptica; b) igračka za djecu u formi lastavice iz papira (papirnati avion); c) sport. stoj na jednoj nozi raširenih ruku (pijancima se daje da to naprave kao dokaz da nisu trijezni).

Lunja → Škanjac

Orao ima sličan korijen u svim slavenskim jezicima, može biti sastavnicom u frazemima (npr. hrv. *orlovski nos*, polj. *orli nos* – kukasti nos), no u poljskom ima i drugo, pozitivno značenje: *być orłem* – biti pametan i nadaren. Poljski frazem *mieć orli wzrok* može se na hrvatski prevesti s drugom ptičjom sastavnicom: *imati oko sokolovo*, tj. pren. *dobar dar zapažanja* ili oštar vid. Poljski frazem *wywinąć orła* ima dva značenja: *pasti* i *umrijeti*. U slovačkom *orao* i *sokol* simboliziraju junaka (naročito u vrijeme slovačkoga narodnog preporoda).

Pijetao (pijevac) je obilježen muškim rodom kokoši, a preneseno znači 'razdražljiv čovjek, svađalica' (Anić 2003: 1028). Deminutiv *pjetlić* donosi dozu šaljivosti u ratobornog (agresivnog, buntovnog) čovjeka, obično niskoga rasta.

Hrvatski frazem *dva pijetla (pijevca) ne mogu biti na istom bunjištu* u drugim se slavenskim jezicima prevodi oblikom *kogut, kohout, kohút*.

Pile (mladunče kokoši srednjega roda), deminutiv *pilence* može imati hipokorističnо značenje kojim se obraćamo voljenoj osobi ili djetetu (usp. *pile moje*, *pilence moje malo*). U poljskom jeziku riječ služi kao psovka ili uzrečica u ljutnji ili kad se što zaboravi: *kurczę pieczone (blade)*, *o, kurczę!* Oblik srednjega roda može se iskazati i muškim rodom – *kurczak*, ali on se ne rabi u vokativu kao uzrečica. Matešić navodi frazeme *biti pileće (kokošje, pačje) pameti, imati pileći mozak* za glupu osobu (1982: 442 i 467). Ono što je u poljskom *gołębia dusza* ili dobar čovjek, to Matešić naziva frazemom *mekan kao pilence* i definira: „vrlo/jako popustljiv“, mekan (ibid.: 467). Negativno značenje načina ubijanja pokazuje poredbeni frazem je: *zaklati koga kao pile*, tj. bez razmišljanja, bez okolišanja, lako (ibid.: 467). U slovačkom postoji frazem *ani kur(č)aťu neublíži* u značenju *netko ni piletu ne bi naudio,* on je jako dobar čovjek (hrv. *ne bi ni mrava* tko *zgazio*).

Pura je uvezena u Europu iz Južne Amerike (tal. *peruano*, na HJP, vjerojatno po Peruu), sinonim joj je *tuka* i rabi se u prenesenom značenju za glupu žensku osobu, *tukac* – za glupog muškarca, dok *puran* u hrvatskom jeziku reprezentira napuhanu, oholu mušku osobu. Pure se doziva uzvikom *pur-pur*, *puć-puć*, a iz toga je izveden glagol *pućpurikati*, *pućpurati* (Anić 2003: 1261). Kako ta ptica nije u našim krajevima postojala u praslavensko doba, nemamo njezina naziva ni u staroslavenskom jeziku. U poljski jezik došao je naziv *indyk*, *indyczka* što može zavarati da je pura došla iz Indije.

Prepelica je ptica iz porodice fazana. Njezina mala jaja poznata su delikatesa (*prepeličja jaja*) i smatraju se zdravom i ljekovitom hranom. Početni slog *pre-* nije prefiks, nastao je metatezom likvida *per-*, a Boryś misli da je naziv nastao najprije od redupliciranoga **pel-pel* koji je kasnije postao onomatopejski dvoslog glasanja te ptice: **per-pel* (2005: 493).

Za *rodu* W. Boryś navodi rekonstrukcijski praoblik **botьjanъ* te keže da je u češkom i slovačkom oblik posuđen iz poljskoga (češ. *bočan*; slov. *bocian*) (2005: 34). U hrvatskome roda *klepeće, klekoće*, što je onomatopeja udaranja kljunom, slično je u slovačkom frazemu: *bocian klepe zobákom* (roda klepeće kljunom) (ibid: 34). Hrvatski frazem *roda donosi malu djecu* sliči slovačkomu frazemu za objašnjenje djeci kako su došla na svijet: *prišiel k nim bocian* znači: *njima se rodilo dijete*, a slika rode koja u kljunu nosi zavežljaj s novorođenčetom prisutna je u hrvatskoj kulturi u šali. Sljedeća slika rode koja pokazuje preneseno značenje

dugih i tankih nogu u slovačkome se odnosi i na dugi vrat, u negativnom smislu: *má nohy/krk ako bocian* (*ima noge / vrat kao roda*).

Hrvatski naziv ptice *sjenice* u ostalim analiziranim slavenskim jezicima ima onomatopejski korijen *syk-*, usp. polj. *syczeć* (od ps. glagola **sykati*), v. polj. *sikor(k)a*, slov. i češ. *sýkor(k)a*. U hrvatskome se slično glasa zmija (*psik*). Prema latinskom nazivu (Cyanea) povezuje se i hrv. oblik *modruljica* (Zoološka terminologija, 1932: 65), dok je latinski *Parus* na hrvatskom *sjenica*, a na poljskom *sikorka*, što nisu iste ptice. *Sikorka* u poljskom žargonu preneseno znači mladu djevojku, u hrvatskom se to iskazuje pticom *vrapčić*, a u slovačkome pticom *sojka*.

Slavuj koji je dobro poznat po lijepom pjevanju (usp. Vidović Bolt 2014): *slavujev poj, pjev slavuja*, a to se značenje nalazi u hrvatskoj i u slovačkoj usporedbi: *pjeva kao slavuj*; *spieva ako slávik*. U poljskom je poznata uzrečica *słowiczy głos* i *trele słowicze* za oznaku lijepoga pjevanja čovjeka ili slavuja. Lijepo se pjevanje u poljskome i slovačkome uspoređuje i sa ševom (*śpiewać cały dzień jak skowronek*) ili s kanarincem (*śpiewać jak kanarek*). Loše pjevanje u hrvatskome se uspoređuje sa svrakom koja krešti (*pjevati kao svraka*), prema Koncewicz-Dziduch (2014: 6). Postoji niz sinonima za pjevanje slavuja: slavuj *ćuruče, ćurliče, bruji, bigliše, gigoće, prebire, izvija, previja, potresa* (v. Google.com).

Sokol kao ptica grabljivica sastavnica je frazema u hrvatskom jeziku: *imati oko sokolovo* (imati izoštren vid), isto je u poljskom jeziku, *mieć oko sokole*, u istom obliku i značenju javlja se u češkom i slovačkom jeziku.

Sova je leksem gotovo jednak u navedenim slavenskim jezicima. Boryś riječ dovodi u svezu s pie. onomatopejskim elementom **keu̯*, **kau̯* u značenju: vikati, kričati, vrištati (usp. litavski *šaukti* u istom značenju) (2005: 567). U poljskom jeziku postoji pridjev od glagola: *osowiały*, za koji Boryś navodi sinonimna značenja: *apatičan, miran, turoban* (ibid.). Sova je simbol mudrosti, aktivna je noću, a danju nepomično sjedi na grani drveta pa ima mudar izgled. Anić spominje da sova ima i preneseno značenje prema izgledu: „ružna obično ženska osoba izbuljenih očiju i kljunasta nosa“ (ibid.: 1449). Augmentativ *sovuljaga* još jače izražava ružnu, antipatičnu, natmurenu, smrknutu osobu, mračnjaka. Onomatopeja sovina glasanja je *hú, hú*, iz čega se izvodi i glagol *húkat'* (a odatle i naziv ptice *ćuk*, simbol otoka Krka). Slovački frazem *nočná sova* ima preneseno značenje za čovjeka koji voli raditi noću (polj. *nocny marek*, hrv. *noćna ptica*). Hrvatski frazem *imati oči kao sova* ekvivalentan je sa slovačkim *mat' oči ako sova* – zajedničko značenje je *imati velike oči*, ali u slovačkome još znači i *oštar vid* (v. *sokol*). Slov. frazem *nosit' sovy do Atén* označuje nepotrebnu ili glupu

radnju, kao npr. u hrvatskome *nositi drva u šumu, musti jarca u rešeto* itd. (Atena je simbol filozofske mudrosti pa joj nije potrebna još i sovina mudrost). Slovački frazem *Z deravého suda iba sova vyletí*, doslovno: iz probušene kade samo sova može izletjeti, preneseno: *od glupog čovjeka ne možeš čuti nešto pametno*. Češka uvrjeda *ty stará sůvo*! nije poznata ni u slovačkome ni u hrvatskome jeziku.

Supa Boryś povezuje s *jastrebom* koji ima drugo latinsko ime pa se radi o podvrsti ptica grabežljivica. U poljskom jeziku *sęp* je imao preneseno značenje okrutnoga čovjeka, a od 16. st. dobiva manje opako značenje natmurenoga i ozbiljnog čovjeka. Slika turobnosti, natmurenosti prenosila se i na oblačno (tmurno) nebo, a sličan je i pridjev *posupný* u češkom (usp. polj. *posępny* – tmuran) (2003: 542). Jedino u ruskom jeziku ova je ptica nazvana po svom obilježju da jede strvine (*стервятник*) (Grekow 1950: 455). *Sup* u hrvatskome nije sastavnica frazema, dok su u češkom i slovačkom poznati frazemi u kojima je sup simbol za grabežljiva, bezobzirna čovjeka, usp. češ. *slétli se jako supi*, slov. *vrhli sa naňho ako supy* – hrv. *sjatili su se kao orlušine*, *pikiraju kao kobci na koga*.

Svraku prati pozitivno i negativno svojstvo. Anić navodi usporedbu *radoznao kao svraka* te ono što je češće, *kradljiv kao svraka*. Svraka voli šarene i sjajne dodatke za svoje gnijezdo. Krade tuđa jaja, pa i male ptiće. Voli jesti sir, salamu, a ne odbija ni pseću hranu, čekajući strpljivo da joj pas (tj. njegov gospodar) nešto ostavi pod drvetom. Slovački frazem *kradne ako straka* sličan je hrvatskomu značenju pridjevnoga frazema. Slov. *ukazovat' (mal'ovat') straky na kole*, doslovno: *slikati svrake na kolcu* – a) obećati nemoguće; b) lagati. Češki: *malovat straky na vrbě* ima isto značenje kao slovački. Polj. *chwytać (łapać, trzymać) dwie sroki* (*kilka srok*) *za ogon* ima preneseno značenje: raditi istovremeno nekoliko stvari, željeti srediti istovremeno nekoliko stvari. Postoji i poljska usporedba *patrzeć* (*gapić się*) *jak sroka w gnat* (*w kość*) na kogoś – buljiti u koga, u što, netremice gledati koga, što (Szymczak 1994: 312).

Ševa je ptica pjevica koja u razgovornom hrvatskom jeziku ima novije preneseno značenje spolnog odnosa kao i iz nje izveden vulgarni glagol *ševiti* (Anić 2003: 1531). Ranije je ševa bila povezana s lijepim pjevanjem kao i slavuj. Isto je značenje u poljskom (*skowronek*) i slovačkom (*škovránok*) gdje se ševa prevodi kao *slavuj.* J. Matešić navodi samo jedan biblijski frazem u pozitivnom značenju blagostanja: *pečene ševe lete* komu *u usta* (*padaju s neba*) (1982: 680/681). Obično se to rabi s negacijom: *pečene ševe ne padaju* komu*,* (gdje) *s neba*, što znači da negdje ne cvatu ruže, nema blagostanja. V. Anić navodi šaljivi frazem *zapjevala mu ševa*, tj. snašla ga „sreća“ (ako je ironično, znači obrnuto – *nesreća*).

Škanjac → kania.

Šojka u svim navedenim slavenskim jezicima ima oblik *sojka*, a Boryś tumači etimologiju od ps. **sъjati* (sjati, ljeskati se, prelijevati se) jer šojka ima šareno i sjajno perje. Anić navodi posebnu vrstu *šojka kreštalica* koju naziva i *kreja* (a to je poljsko prezime). Također navodi da je *šojkino pero* modro pero iz šojkina krila koje lovci stavljaju za šešir kao lovački trofej (2003: 1544). U slovačkom se jeziku *sojka* rabi kao sinonim za mladu djevojku, a u češkom jeziku *sojka* ima negativno značenje ohole, napirlitane, rasipne i brbljive žene.

Tetrijeb je šumska ptica iz roda kokoši, fazana, jarebice, gnjetla. U hrvatskome i slovačkom povezan je s velikom zaljubljenosti (*zaljubljen kao tetrijeb*), a u poljskom leksem *zacietrzewić się* ima suprotno, negativno značenje: 'razjariti se, zapjeniti se', *zacietrzewiony* 'zapjenjen, zapaljen, nabrijan'. Ime mu potječe od redupliciranoga onomatopejskog sloga *ter- za imenovanje raznih ptica (Boryś 2005: 82). Tetrijebova ženka je u poljskome *ciecior(k)a*. U slovačkom se tetrijeb povezuje s gluhoćom, prema nazivu za srodnu pticu *hlucháň*, iz čega se izvodi frazem *hluchý ako tetrov* (Kačala 2003: 770).

Vivak je ptica koja ima 3 različita korijena: u ruskom jeziku označava drugu pticu (galeba – *чайка*), u staroslavenskome ima isti korijen kao u ruskom i češkom, a na slovačkome se zove *cíbik* te se za mršavoga dugonju kaže da izgleda kao vivak (*vyzerá ako cíbík*), što je negativna osobina čovjekova izgleda.

Vrabac je jedna od najčešćih gradskih ptica (Dolenec 2014: 68). Kad se pogleda ruski korijen, vidljivo je punoglasje -oro-, a u odnosu poljskog i praslavenskog vidi se metateza likvida (-ró-, -or-). U hrvatskom, slovačkom i češkom -or- se realizira kao -ra-. Gluhak prenosi jedno od tumačenja podrijetla korijena iz indoeuropskoga *werb(h)-, od korijena *wer- sa značenjem *vrtjeti*, a „vrabac je tako nazvan zbog svoje živahnosti“ (Gluhak, 1993: 680). Onomatopeja vrapčeva cvrkutanja u hrvatskom je *živ-živ, čiv-čiv*, s deriviranim glagolom *živkati, čivkati*, *žvrgoliti*, u slovačkom je uzvik glasanja vrapca *čvirik* ili *čim-čim-čimčará*, s deriviranim glagolom *čvirikať*, a u češkom je to *šveholit*. Frazem *to već i vrapci na krovu cvrkuću* (*pjevaju, znaju*), slov. fraz. *o tom <už aj> vrabce na streche čvirikajú*, označuje općepoznate informacije. Zbog prvog sloga koji sliči riječi *vrag*, vrabac služi kao eufemizam u ljutnji ili u situaciji iznenađenosti, smijeha: *vrabac te odnio, vrabac te dao* umjesto *vrag te odnio, vrag te dao*. Potonji je eufemizam čest u kajkavskom obliku: *vrabec te dal* (*odnesel*). Kod *goluba* smo naveli frazem *Bolje vrabac u ruci nego golub na grani* (polj. *lepiej wróbel w ręku niż gołąb na dachu,* slov. *lepší vrabec v hrsti ako holub na streche*) – sa značenjem: bolje uzeti manje, nego čekati na što veliko koje je nedostupno.

Zeba je ptica pjevica stanarica, što znači da ju vidimo zimi u našim vrtovima i parkovima. Boryś (2005: 740) odavde tumači njezinu etimologiju (*zepsti* < *zębti), što upravo pokazuje da zeba zimi zebe. U poljskome je sličan naziv: *zięba*.

Ždral je prema Boryśu nastao od pie. onomatopejskoga korijena **ger-* u značenju 'glasati se promuklo (wydawać ochrypły głos)'. Slične korijene imaju svi navedeni jezici. Zbog ždralova dugog kljuna nazvani su po njemu bunari s polugom za vađenje vode, a danas se taj oblik prenosi i na naziv visoke (lučke) dizalice, krana (2005: 758). U hrvatskome je ostao samo naziv posebnog tipa bunara: *đeram, đerma*, a u slovačkome i za dizalice (*žeriav*[2]).

Iako *žuna* u hrvatskim izvorima ima malo drugačiji latinski naziv nego u poljskom jeziku, oblik joj je sličan u svim navedenim slavenskim jezicima. Vjerojatno se radi o ptici različitih boja (siva, crna, zelena, Zool. terminologija, 1932: 144), kod Boryśa (2005: 756) se navodi etimologija od žute ili zelene boje, na što ukazuje pie. oblik pridjeva **ghḷno-* (zelen, žut).

Zaključak

Hiperonim za ptice u nekim jezicima imaju oblik kolektiva, (usp. polj. -ctwo: *ptak+stwo = ptactwo*, slov. *vtáctvo*, češ. *ptáctvo*), dok se u hrvatskom i ruskom to postiže samo množinom, a ostali jezici mogu imati jedan i drugi oblik hiperonima (hrv. *ptice*, slov. *vtáky,* češ. *ptáky*, rus. *pticy*). Etimologiju toga hiperonima Boryś izvodi od pie. korijena **pou- /pu / *pu* u značenju 'malen, sitan', a u nekim se jezicima taj korijen vidi u nazivu mlade životinje pa i djeteta, sina, npr. u staroindijskom *putráh* – sin, dijete, zatim u latinskome *pullus* < **putslos* – pile, mladunče (2005: 502).

Zbog sličnosti i razlika korijena u nazivu ptica, možemo ih podijeliti u četiri skupine: 1) ptice sa sličnim ili jednakim korijenom i 2) ptice istoga latinskog naziva s različitim korijenima u analiziranim slavenskim jezicima i 3) ptice različitoga latinskog naziva sa sličnim korijenom i 4) ptice različitih latinskih naziva s djelomično sličnim slavenskim korijenima.

Drugi kriterij podjele analiziranih ptica je njihova etimologija koja se svodi na četiri moguća tipa: 1. naziv prema onomatopeji glasanja ptice (najveći broj ptica); 2. naziv prema boji (*sinj* – sjenica, *vran* – vrana, *žuna* – žut, zelen); 3. od glagola *zepsti* postoji jedino naziv *zeba zimi zebe*; 4. prenesen naziv prema izgledu nekog meronima (npr. dugi kljun kod ždrala prenosi naziv i na lučku dizalicu, duge i tanke ružne ženske noge uspoređuju se s nogama rode, droplje ili čaplje).

Katkada smo pronašli naziv samo u hrvatskom jeziku (npr. *crvenrepka*), katkada u hrvatskom, češkom i slovačkom (npr. *brgljez* i *brhlík*; *čižak* i *čížek)*, *čížik*). Bez latinskih naziva ne bismo mogli pronaći koji to slavenski ornitonimi mogu biti pridruženi kojoj ptici pa nam je latinski služio kao *tertium comparationis*.

U nekim primjerima nema ornitonima u hrvatskome ili je on drugačiji, ali smo ga naveli ako u drugim jezicima postoje slični nazivi (npr. *vivak* je drugdje *čajka*, hrvatska *roda* je u zapadnoslavenskim jezicima dobila naziv prema poljskome *bocian*, u ruskome ima sasvim drugi naziv – *аист*. Takva je korijenska različitost čudna jer u svim našim jezicima roda ima simboličnu sliku kojom se djeci nekada objašnjavalo kako su došla na svijet: *djecu donosi roda, donijela te roda* (što je povezano s glagolom *roditi dijete*, a taj je glagol jednak u slavenskim jezicima (polj. *rodzić*, rus. *родить* itd.). Neki ornitonimi mogu imati isti oblik, a označavati dva ili više različitih pojmova, usp. polj. *kania* je vrsta sove i vrsta gljive, polj. *żuraw* i slov. *žeriav* znače pticu, bunar i dizalicu.

Onomatopeje glasanja ptica W. Boryś uglavnom povezuje s neugodnim i jakim krikovima koje koristimo i za oblike glagola govorenje (*verba dicendi*), kao: *kreštanje, kričanje, hukanje, graktanje, kliktanje, psikanje, drečanje*, *kokodakanje, gakanje*, ali postoje i pozitivni oblici glasanja, uglavnom malih ptičica: *cvrkutanje živkanje, čivkanje, žvrgoljenje, žamorenje, fićukanje, ćurlikanje, brujanje, gigotanje, izvijanje, potresanje, pjevanje*. Glagoli s onomatopejskim korijenom utjecali su na nazive nekih ptica (npr. *gugutka* guguće i taj glagol ima u hrvatskome preneseno značenje govora zaljubljenih).

Naziv ptice može se naći kao korijen u hrvatskim toponimima, npr. *Čižići*, mjesto na Krku, dobilo je ime po ptici *čižak*. U prezimenima su ptice još prisutnije: *Havranek, Hrdlička, Kos, Dropulić, Zebić, Vranić, Kafka, Duduković*, *Rodić* itd. Slično je i u poljskom jeziku: *Skowronek, Zięba, Dudek, Sokołowski;* ruski *Вронски, Воронин*; češ. *Slávik* itd.

Posebno su zanimljive razlike u prenesenom značenju (usp. polj. *zacietrzewiony* – usporedba s tetrijebovim glasanjem koje se doživljuje kao srditost, ljutina, žestina, dok je tetrijeb u hrvatskom dobio sasvim suprotno pozitivno ili šaljivo i ironično preneseno značenje lude zaljubljenosti: '*zaljubljen kao tetrijeb*' (što je razumljivo kad se gleda ponašanje tetrijeba prema ženki). Anić ovu zapjenjenost i ljutnju navodi u glagolu *jarebiti se* (od *jarebice*). Suprotnost od uobičajene simboličke povezanosti *sove* s mudrošću vidimo u hrvatskom prenesenom značenju meronima u nazivu za ružnu i buljooku ženu kukasta nosa.

Sokol ima pozitivno značenje u hrvatskoj sredini, što pokazuju nazivi mnogih hrvatskih društava. Frazem *oko sokolovo* (polj. *oko sokole*) pokazuje izravno značenje izvrsnoga vida u sokola (zato se on koristi u lovu), a dobar vid prenosi se pomoću tog frazema i na čovjeka.

Labudova ljepota i gracioznost te ponosno istaknut dugi vrat koristi se u usporedbi ljepote vitkoga ženskog vrata.

Negativnu osobinu tankih i ružnih ženskih nogu ili vrata izaziva slika *droplje* pa se tako nezgrapnoj visokoj ženi kaže da je *dropljača* (iako i *roda* i *čaplja* imaju tanke i visoke noge, roda uvijek ima pozitivnu konotaciju, nositeljicu novorođenčadi).

Pijetao je povezan s pjevanjem u zoru (Vidović Bolt 2014), ali ima i negativno preneseno značenje svadljive osobe koju se naziva *pjetlić* (sjetimo se borbe pijetlova i njihove oštrine koja dovodi i do smrti jednoga od njih).

Čovjekovo doživljavanje nekih ptica ima dakle pragmatično značenje, tj. pomoću ptičjih naziva vrjednujemo, ocjenjujemo i uspoređujemo čovjeka i ptice. Tako npr. namrštenog i neveselog čovjeka nazivamo *gavranom* ili *sovuljagom*. Za glupog i ograničenog čovjeka u kajkavskom i ostalim uspoređivanim jezicima koristi se ptica *dudek*. Neke ptice zato mogu imati preneseno emotivno pozitivno ili negativno značenje. Neutralno preneseno značenje imaju u primorskim krajevima pokretni dijelovi dimnjaka koji pokazuju smjer vjetra, u Rijeci se npr. dijalektalno zovu *petelini, kokoti* ili književno: *pjetlići*, a dobili su naziv prema obliku sličnom pijevčevoj glavi i vratu. Postoje i glinene pištaljke u obliku pijetla, kao i glineni pijetlovi na krovovima kuća koji simboliziraju budnost, oprez, nadgledanje iz visine. U narodnoj predaji taj pjetlić štiti kuću i njene stanovnike od munje, vatre i požara (Krovni pijetao, e-izvor: www.bramac.hr). *Glineni golubovi* mete su za vježbu gađanja iz puške na streljanama.

Naziv ptice kao sastavnica može se osim u frazemima pojavljivati i u poslovicama, npr. *jedna (prva) lasta ne čini proljeća* (polj. *jedna jaskółka nie czyni wiosny,* slov. *jedna lastovička leto nerobí*). Frazemi usporedbe također mogu imati ornitonimne ili meronimne sastavnice: *vrat kao u labuda, borben* (*ratoboran*) *kao pjetlić, svađaju se kao čavke* (o svadljivim ili brbljavim osobama) itd. Katkada kao pojavnica služi pridjev (*labuđi pjev*, polj. *łabędzi śpiew, lastin rep,* rus. *ла́сточкин хвост*) ili glagol (polj. *zacietrzewiać się, rozindyczyć się; jarebiti se*).

Zanimljivo je koliko ptica ima zajedničke slavenske korijene, a zapravo dobro znamo i prepoznajemo samo *goluba, galeba, vrapca*, te u gradovima sve češće *gavrane, vrane* i *svrake.* Ove potonje nisu baš omiljene zbog zlogukoga graktanja (gavran, vrana) ili krađe (svraka). Gnijezde se visoko na drveću i sve ih je više u gradskim naseljima.

Cilj ovoga rada bio je usporediti nazive ptica što nas okružuju, koje nose preneseno značenje predajući ljudima svoja svojstva, odnosno, preko njih se pokazuje jezična slika svijeta što ju razni narodi vide u svojstvima ptica.

Literatura

Rječnici:

Vladimir Anić, *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb 2003.

Stanisław Bąba, Jarosław Liberek, *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

Wiesław Boryś, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2005.

Klára Buzássyová i dr., *Slovník súčasného slovenského jazyka, A – G i H – L*, Veda, Bratislava 2006. – 2011.

Zdravko Dolenec, *Ptice tu oko nas.* Priručnik za učenike, III. izdanje, Školska knjiga, Zagreb 2014.

Viktória Dorotjaková i dr., Veľký rusko-slovenský slovník, 1. – 6. diel, Vydavateľstvo Slovensk ej akadémie vied, Bratislava 1960. – 1970.

Stanisław Dubisz (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, A – J, K – O i P – Z, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

Alemko Gluhak, *Hrvatski etimološki rječnik*, „August Cesarec“, Zagreb 1993.

N. I. Grekow i M. F. Rozwadowska, *Słownik polsko-rosyjski*, Książka i Wiedza, Warszawa 1950.

Bohuslav Havránek (red.), *Slovník spisovného jazyka českého, I– VIII*, Academia, Praha 1989.

Gejza Horák (red.), *Česko-slovenský slovník*, Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1979.

Ján Kačala i dr. (red), *Krátky slovník slovenského jazyka*, VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 2003.

Małgorzata Kita, Edward Polański, *Słownik tematyczny języka polskiego*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2002.

Andrija Kuric, *Obrázkový slovník česko-slovensko-chorvátsko-nemecko-anglický a konverzácia*, Zväz Slovákov v Chorvátsku, Našice 2011.

Maria Kursar i Dubravka Sesar, *Slovačko-hrvatski i hrvatsko-slovački praktični rječnik s gramatikom*, Školska knjiga, Zagreb 2005.

Josip Matešić, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Školska knjiga, Zagreb 1982.

Antica Menac, Dubravka Sesar, Renata Kuchar, *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik*. serija Mali frazeološki rječnici, br. 14, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1998.

Antica Menac, Željka Fink Arsovski, Irina Mironova Blažina, Radomir Venturin, *Hrvatsko-ruski frazeološki rječnik*, Knjigra, Zagreb 2011.

А. Г. Преображенский, Этимологический словарь русского языка, т. I. i II., Москва 1910. (pretisak 2010.)

L. Sadnik, R. Aitzemüller, *Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen texten*, Mouton & CO-+S-Gravenhage, Heidelberg 1955.

Dubravka Sesar, *Češko-hrvatski i hrvatsko-češki praktični rječnik*, Školska knjiga, Zagreb 2002.

Elena Smiešková, *Malý frazeologický slovník*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1974.

Mieczysław Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego, A – K, L – P* i *R – Z*, PWN, Warszawa 1994.

Zoološka terminologija i nomenklatura, Državna štamparija Kraljevine Jugoslavije, Beograd: 1932.

I. I. Tolsoj, *Srpskohrvatsko-ruski rečnik*, „Sovetskaja enciklopedija“, Moskva 1970.

Đorđe Živanović (red.), *Poljsko-srpski rečnik*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1999.

Znanstveni radovi

Zuzana Fialová Karpenková, *České názvy ptáků z etymologického hlediska*, diplomová práce, Praha: FFUK, 2006.

Anton Habovštiak, *Zo slovesnko-slovanských lexikálnych vzťahov*, VEDA, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie, Bratislava 1993.

Edyta Koncewicz-Dziduch, *Ptaki w polskiej i chorwackiej frazeologii*, u: Životinje u frazeološkom ruhu, ur. Ivana Vidović Bolt, Zagreb 2014. (v. internetsku adresu pod 3.)

Halina Satkiewicz, *Świat ptaków w polskiej tradycji językowej*, Prace Filologiczne, br. 46, 2001., 535–539.

Martina Grčević, Dubravka Sesar, *Papci i drugi meronimi životinjskih udova u frazemima hrvatskoga i pojedinih slavenskih jezika*, u: „Animalistički frazemi u slavenskim jezicima“ (v. internetsku adresu pod 3.), 2014.

G. Sušić, D. Radović, *Hrvatska ornitološka nomenklatura zapadnog palearktika i nekih vrsta ostalih zoogeografskih regija*, u: Ornitologije u Hrvatskoj, JAZU, 1988., 213–263.

Ryszard Tokarski, *Światy za słowami. Wykłady z semantyki leksykalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2013.

Jerzy Treder, *Nazwy ptaków we frazeologii i inne studia z frazeologii i paremiologii polskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2005.

Ivana Vidović Bolt, *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji I.*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2011.

Ivana Vidović-Bolt, *Tko pjeva, zlo ne misli. Na primjeru hrvatskih i poljskih zoonimskih frazema.* u: Frazeologicke štúdie VI. Hudobne motivy vo frazeologii, M. Dobriková (red.), Univerzitá Komenskeho v Bratislave, Bratislava 2014., 328–336.

Internetski izvori

1. HJP = Hrvatski jezični portal na internetu
2. www.bramac.hr
3. http://www.animalisticki-frazemi.eu/index.php/znanstveni-skupovi/znanstveni-skup-21-i-22-ozujka-2014/zbornik-radova

Sažetak

Članak se bavi zajedničkim slavinskim korijenima (hrvatski, poljski, ruski, slovački, češki u usporedbi sa staroslavenskim ili praslavenskim) ornitonima. Rad je dio buduće knjige šesterojezičnih slavenskih korijenskih univerzalija koja će pokazati slične korijene u različitim semantičkim i pragmatičnim skupinama. Već je napisan rad o hidronimima (korijenima za nazive voda poput rijeka, mora itd.). U ovom radu primijenjena je sljedeća metodologija (sinhronijska i komparativna metoda).

SIMILAR SLAVIC ROOTS NAMING BIRDS IN SOME SLAVIC LANGUAGES

(Summary)

The Article deals with common slavic roots (Croatian, Polish, Russian, Slovak, Czech compared with Oldslavic or Praslavic) in lexemes naming birds. The paper is a part of future Six Slavic Root Universals which will show similar roots in different semantic and pragmatic groups. It has already been written the paper about hydronymes (roots naming water such as river, sea etc.). The previous methodology (synchronic and comparative method) has been applied in the present paper.

Keywords: Croatian, Polish, Russian, Slovak, Czech, Oldslavic, comparation, word forming, ornytonymes